bilimname III, 2003/3, 203-229

KİTAP, SEMPOZYUM DEĞERLENDİRMELERİ

TÜRKİYE'DE YÜKSEK DİN EĞİTİMİ ve ÖĞRETİMİNİN SORUNLARI ve GELECEĞİ" SEMPOZYUMU (16-17 Ekim 2003 ISPARTA)

SDÜ İlahiyat Fakültesinin düzenlediği ve Türkiye Diyanet Vakfının katkılarıyla gerçekleşen *"Türkiye'de Yüksek Din Eğitimi ve Öğretiminin Sorunları ve Geleceği"* Sempozyumu 16-17 Ekim 2003 tarihinde Eğirdir/ISPARTA'da yapıldı.

Sempozyuma çeşitli İlahiyat Fakültelerinden tebliğci ve müzakereci olarak 60 kadar bilim adamı katıldı. 4 Oturumda gerçekleşen sempozyumda 24 tebliğ sunuldu. Her oturumda sunulan tebliğler 6 müzakereci tarafından çeşitli yönleriyle ele alındı. İlim adamları 2 gün boyunca "Türkiye'de Yüksek Din Eğitimi ve Öğretiminin Sorunları ve Geleceği" konusunda fikir alışverişi yaptılar. Görüş ve düşüncelerini hem birbirleriyle, hem de dinleyicilerle paylaştılar.

Sempozyum Prof Dr. Ekrem Sarıkçıoğlu'nun açılış konuşmasıyla başladı. Sarıkçıoğlu, konuşmasında özetle şu görüşlere yer verdi:

> Geçmişten günümüze İlahiyat alanındaki gelişmeler Diyanet Hizmetleri için özel bir formasyon gerektiği şuurunun filizlenmesine imkan verdi. Bugün Diyanet Hizmetlerini dikkate alan bir program ihtiyacından hareketle bir sempozyum düzenleme cesaretini gösterebilmiş, hem meslektaşlarımın ve hem de Diyanet Teşkilatının olumlu tepkilerini ve maddi desteğini alabilmişsek, bu ülkemiz sathında gelişen bir ortak şuurun olumlu meyvesidir. Özellikle bu konuda hassasiyet gösteren yeni Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali BARDAKOĞLU bey'e müteşekkirim", "Kaliteli dini hizmetler için, meslek lisesi eğitimi yeterli değildir. İlim ve hizmet kalitesinde ulaşmayı hedef edindiğimiz Batı'da köy papazlarına kadar tüm din görevlileri yüksek öğretim mezunudurlar. Ülkemizin kültür seviyesine uygun olarak, bizim de din hizmeti görevlilerimizin yüksek öğrenim görmüş olması ve hizmet kalitesinin yükseltilmesi, halkımızın hakkıdır. İmam ve hatiplik görevleri de dahil tüm dini hizmetlerin İlahiyat Fakültesi mezunlarınca yerine getirilme zamanı çoktan gelmiştir. Çağdaş hizmet felsefesiyle yetiştirmeye çalıştığımız yüksek öğrenim görmüş gençlerimiz de bu hizmetlere hazırdırlar

Açılış konuşmasından sonra oturumlara geçildi. I. Oturumda "İlahiyat Fakülteleri'nin Sorunları ve Çözüm Önerileri", II. Oturumda "İlahiyat Fakültesi Mezunlarının İstihdam Sorunları", III. Oturumda "Din Hizmetleriyle İlgili Problemler ve Çözüm Önerileri", IV. Oturumda da "İlahiyat Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması"yla ilgili tebliğlere yer verilmiştir.

I. Oturumda Sunulan Tebliğler (İlahiyat Fakültelerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri)

Oturum Başkanlığını Prof Dr Beyza Bilgin'in yaptığı I. Oturumda ilk tebliğci olarak Prof.Dr. M. Şevki Aydın söz aldı. "*İlahiyat Lisans Programının Amaç Sorunu*" başlığıyla sunduğu tebliğinde İlahiyat Lisans programlarının amaçlarının yeterince açıklığa kavuşturulmadığı hususunu gündeme getirdi. İlahiyat Lisans programının amaç unsurunun, bir sorun olarak ele alınıp irdelenmesi gerektiğini belirtti. İkinci tebliğci olan Doç. Dr. Mustafa Köylü *"Çağdaş Bir Eğitim Yaklaşımı Olarak Aktif Eğitim Modeli (İlahiyat Fakültesi Örneği)"* adlı tebliğinde halen İlahiyat Fakültelerinde uygulanmakta olan modellerin yerine Aktif Eğitim Modelinin uygulanmasının öğrencinin daha fazla kitap okumasını ve daha iyi yetişmesini sağlayacağını, mevcut uygulamanın hem daha az verimli olduğu, hem de öğrenci için öğretici olmadığıyla ilgili bir tebliğ sundu. Üçüncü tebliğci olan Yrd. Doç. Dr. İ. Latif Hacınebioğlu *"Batıdaki İlahiyat ve Felsefe Eğitiminin Türkiye'ye Dönük Uygulanabilirliği ile İlgili Bir Değerlendirme*" başlıklı tebliğinde; İngiltere'de İlahiyat ve Felsefe eğitimi ile ilgili, eğitimin yönü ve gayesi, programları, kaynaklara bakış gibi temel bakış açılarından Türkiye'ye yönelik uygulanabilirliğiyle ilgili görüşlerini sundu. Dördüncü tebliğci olarak Yrd. Doç. Dr. Zafer Erginli *"İlahiyat Fakültesi Müfredatına İslam Düşüncesinin Bütünlüğü Sorunu ve Çözüm Arayışı"* isimli tebliğini sundu. Tebliğinde İlahiyat Fakültesi müfredatlarının, öğrencilerin zihninde İslam kültür ve düşüncesinin bütünlüğünü sağlama noktasında önemli problemlerle karşı karşıya kaldıklarını belirterek konuyla ilgili görüşlerini ve çözüm önerilerini sundu. Beşinci tebliğci olarak Yrd.Doç.Dr. Mustafa Karacoşkun *"Din Hizmetlerinde Psikolojik Formasyon Yeterliliğinin Önemi ve İlahiyat Fakültelerindeki Psikoloji Eğitimi Üzerine Görüş ve Öneriler"* başlıklı tebliğinde İlahiyat Fakülteleri'ndeki Psikoloji ve Rehberlik eğitiminin mevcut durumu göz önünde bulundurarak, bu derslerin verimliliği ve öğretilen bilgilerin işlevsellik kazanması konusunda yapılabilecekler üzerine öneriler içeren bir tebliğ sundu. Son tebliğci olarak Yrd. Doç. Dr. Veli Öztürk *"İlahiyat Fakülteleri ile DİB ve MEB'nın İlişkilerinin Tarihi Gelişimi Bağlamında Bazı Çözüm Önerileri*" isimli tebliğini sundu. Daha sonra Müzakereciler söz alarak tebliğlerle ilgili görüş ve düşüncelerini arz ettiler. Bu oturuma müzakereci olarak katılan bilim adamları: Prof.Dr. Suat Cebeci, Prof. Dr. Talat Sakallı, Prof .Dr. M. Faruk Bayraktar, Dr Ahmet Onay, Müftü Halil Elitok.

II. Oturumda Sunulan Tebliğler (İlahiyat Fakültesi Mezunlarının İstihdam Sorunları)

Oturum Başkanlığını Prof Dr Cihat Tunç'un yaptığı II. Oturumda ilk tebliğci Doç.Dr. Şuayip Özdemir "Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde İlahiyat Fakültesi Mezunlarının Çalışma Alanları ve Bu Alanlara Eleman Yetiştirmek Üzere İlahiyat Programında Yapılması Gerekli Düzenlemeler" adlı tebliğinde İlahiyat Fakültelerinin programlarında çalışma alanlarına eleman yetiştirecek mahiyette bir düzenlemeye gidilmesi gerektiğiyle ilgili düşüncelerini aktardı. İkinci tebliğci olarak Doç.Dr. Mevlüt Kaya "İlahiyat Fakültelerinin İstihdam Alanlarına Uygun Eleman Yetiştirme Sorunu" adlı tebliğinde İlahiyat Fakültelerinde İlahiyat ağırlıklı "Din Hizmetleri" adı altında bir

bölümün açılmasıyla ilgili görüşlerini içeren tebliğini sundu. Üçüncü tebliğci olarak Dr. Muammer Cengil "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin İstihdam ve Bu Bağlamda Ders Programları Üzerine Bazı Öneriler" adlı tebliğini sundu. Cengil, tebliğinde İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin istihdamıyla ve bu alanlarda istihdam edilecek mezunların almaları gereken derslerle ilgili görüşlere yer verdi. Dördüncü tebliğci Yrd. Doç. Dr. Ahmet Koç "İlahiyat Lisans Programı ve Mezunlarının İstihdam Sorunları Üzerine Bir Değerlendirme ve Konuyla İlgili Teklifler" adlı tebliğinde, İlahiyat Fakültelerinde yürütülmekte olan "İlahiyat Lisans" Programı ve bu programdan mezun olanların istihdam sorunlarıyla ilgili görüşlere yer verdi. Beşinci tebliğci Dr. Mustafa Arslan "Diyanet Hizmetlerinde Görev Alacak Elemanların Yetiştirilmesi İçin Hazırlanacak Programın Hizmet Alacak Hedef Kitleye Göre Yeniden Yapılandırılması" isimli tebliğinde Din görevlilerinin hizmet verecekleri hedef kitle açısından yetiştirilmelerinin önemi üzerinde durdu. Bu oturuma müzakereci olarak katılan bilim adamları: Prof .Dr. İsmail Yakıt, Prof.Dr. Abdullah Özbek, Şükrü Öztürk (Din Eğitimi Daire Başkanı Emekli), Müftü Namık Hisar, Müftü Mehmet Köse, Müftü İlhami Kemaloğlu.

III. Oturumda Sunulan Tebliğler (Din Hizmetleriyle İlgili Problemler ve Çözüm Önerileri)

Oturum Başkanlığını Prof .Dr İsmail Yakıt'ın yaptığı III. Oturumda ilk tebliğci olarak Prof.Dr Mustafa Baktır *"Nitelikli Din Görevlisi Yetiştirilmesine Dair Bazı Teklifler"* isimli tebliğiyle söz aldı. Baktır, tebliğinde Din Hizmetlerinin toplumun vazgeçilmez ihtiyaçlarından biri olduğu, bunun için de İlahiyat Fakültelerinde nitelikli din görevlisi yetiştirilmesi gerektiği hususu üzerinde durdu. İkinci tebliğci olan Prof.Dr. Cihat Tunç *"Diyanet Hizmetlerinde İmam–Hatip Olarak Görev Alacakların Sorunları"* isimli tebliğinde İlahiyat Fakültesi mezunlarının DİB'de Din Hizmetleri için görev aldıklarında bir çok problemlerle karşılaştıklarını belirttikten sonra konuyla ilgili çözüm önerilerini sundu. Üçüncü tebliğci olarak söz alan Doç.Dr.Ahmet Saim Arıtan *"Din Adamları (ve Din Eğitimcileri)'nin Yetişmesinde Kültür ve Sanat Eğitiminin Önemi*" başlığıyla sunmuş olduğu tebliğinde İslamı anlatırken sanatın çok önemli olduğunu, onun için İlahiyat Fakülteleri programlarında sanat eğitimine gerektiği kadar yer verilmesi teklifinde bulundu. Dördüncü tebliğci olan Yrd. Doç. Dr. M. Akif Kılavuz *"İlahiyat Fakültelerinde "Din Hizmetleri Bölümü" Oluşturulmasına Duyulan İhtiyaç (Din Hizmetleri Program Taslağı)",* isimli tebliğinde DİB'in istihdam alanına yönelik yeni bir bölüm olan "Din Hizmetleri Bölümü"nün açılmasının gerekliliğiyle ilgili ayrıntılı bir tebliğ sundu. Beşinci tebliğci Dr. Ahmet Onay *"İlahiyat Fakültesi Mezunlarının Cami Eksenli Din Hizmetlerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Alandaki Formasyon İhtiyaçları*" konulu tebliğinde Din Hizmetleri görevi yürüten DİB personelinin cami içi ve cami dışı karşılaştıkları problemleri örneklendirdi ve bununla ilgili önerilerini belirtti. Altıncı tebliğci Dr. Hasan Dam *"Yaygın Din Eğitimine İlişkin Bazı Sorunlar ve Çözüm Önerileri"* adlı tebliğinde Yaygın Din Eğitimiyle ilgili problemler ve ihtiyaçlarla ilgili görüş ve düşüncelerini sundu. Bu oturuma müzakereci olarak

katılan bilim adamları: Doç.Dr. Mehmet Görmez, Prof.Dr. Fahri Kayadibi, Yrd. Doç. Dr. Şükrü Keyifli, Müftü Zeki Elturan, Müftü Osman Akdemir, Müftü Kadir Çetin.

IV. Oturumda Sunulan Tebliğler (İlahiyat Fakülteleri'nin Yeniden Yapılandırılması),

Oturum Başkanlığını Prof .Dr Cemal Tosun'un yaptığı IV. Oturumda ilk tebliğci olarak söz alan Prof.Dr. Ekrem Sarıkçıoğlu "*Tezsiz İlahiyat Yüksek Lisans Eğitimi ve Programı*" adlı tebliğinde İlahiyat Fakültelerinin Din Hizmetlerinde görev alacak kişileri düşünerek programlarını geliştirmeleri gerektiğini belirttikten sonra iki yıl süreli bir Tezsiz Yüksek Lisans Programı önerdi. İkinci tebliğ, Prof. Dr. Cemal Tosun ve Doç. Dr. Recai Doğan'ın "*İlahiyat Fakültelerinin Yeniden Yapılanması Üzerine*" isimli, birlikte hazırlayıp sundukları bir tebliğdi. Tebliğde, Türkiye'de şimdiye kadar İlahiyat Fakültelerine yöneltilen eleştiriler, bir eğitim kurumunun yapılanmasına temel teşkil eden ilkeler vb. çerçevesinde İlahiyat Fakültelerinin nasıl yapılanması gerektiğiyle ilgili üç model sunuldu. Üçüncü tebliğci Doç. Dr. Ramazan Buyrukçu "*İlahiyat Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması Problemi*" adlı tebliğinde İlahiyat Fakültelerinin yeniden yapılandırılmasında kısa süreli, kalıcı olmayan düzenlemeler yerine, daha kalıcı ve daha uzun süreli ihtiyaçlara cevap verebilecek yapısal ve fonksiyonel düzenlemeler yapılması gerektiğinin üzerinde durarak, bir İlahiyat Fakültesi model önerisi sundu. Dördüncü tebliğci Doç. Dr. Yurdagül Mehmedoğlu *"Dünya Dinleri Kültürü Bölümü ve Çok Kültürlü Din Eğitimi Anabilim Dalı Önerisi (İngiltere Örneği)"* isimli tebliğini sundu. Mehmedoğlu, tebliğinde İlahiyat Fakültelerine değişim ve yeniden yapılanma arayışları içerisinde bambaşka bir görüntü kazandıracak olan Dünya Dinleri Kültürü Bölümü'nün açılması gerektiği üzerinde durdu. Beşinci tebliğci olarak söz alan Yrd. Doç. Dr. Saadettin Özdemir "*İstihdam Alanlarına Göre İlahiyat Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması: Din Hizmetleri Bölümü Önerisi*" isimli tebliğinde, İlahiyat Fakültelerinin yeniden yapılandırılmasıyla, bu fakültelerin iki bölüm halinde eğitim öğretime devam etmelerini, bunlardan ilkinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği, diğerinin ise Din Hizmetleri Bölümü olması gerektiğiyle ilgili ayrıntılı bir tebliğ sundu. IV. Oturumun ve Sempozyumun son tebliğcisi Yrd.Doç. Dr. Şakir Gözütok "*İlahiyat Fakülteleri İçin Alternatif Program*" adlı tebliğinde İlahiyat Fakültelerinin yeniden yapılandırılması çerçevesinde Din Hizmetleri Bölümünün açılmasının artık bir zorunluluk olduğunun önemine değindi. Bu oturuma müzakereci olarak katılan bilim adamları: Prof .Dr. N.Yaşar Aşıkoğlu, Prof .Dr. Cihat Tunç, Prof. Dr. M. Şevki Aydın, Prof. Dr. Zeki Aslantürk, Yrd.Doç. Dr. Salih Zeki Zengin, Müftü İsa Saim.

Sempozyum Prof. Dr. Beyza Bilgin'in sempozyumla ilgili yapmış olduğu değerlendirme ve Kapanış paneli konuşmasıyla sona erdi. Son olarak söz alan SDÜ İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ekrem Sarıkçıoğlu tüm katılımcılara, katkılarından dolayı teşekkür etti.

Sonuç olarak, Sempozyumda, İlahiyat Fakültelerinin yeniden yapılanması gerektiğiyle ilgili tüm ilim adamlarında genel bir kanaatin var olduğunu, mevcut İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Bölümünün olumlu bulunduğunu, ancak DİB'e yönelik, Yaygın Din Eğitimi hizmeti verecek eleman yetiştirilmesine ihtiyaç duyulduğu, bu sebeple İlahiyat Fakültelerinde Din Hizmetleri Bölümünün açılmasının bir boşluğu dolduracağı ve Din Hizmetleri alanındaki ihtiyacı karşılamada önemli katkısının olacağı düşüncesi ve alt yapısının oluştuğu görüşü kabul gördü.

Saadettin Özdemir

İslam Hukuk Biliminde Hukuk Normu Kavramsal Analiz ve Geçerlilik Sorunu

Talip Türcan

Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2003, s.263, (ISBN 975-8190-61-X)

Hukuk biliminden bahsedilebilmesi için, diğer bilgi alanlarında olduğu gibi, hukuk biliminin konusunu teşkil eden hukukun tanımlanması gereklidir. Hukukun son tahlilde, kendine has nitelikleri bulunan normlar yumağı olarak görülebileceği ifade edilirse, bu yumağı oluşturan hukuk normlarının tanımı yapılmadan, hukuk alanının tanınması imkansızdır. Bu itibarla, insan ilişkilerini değerlendirip yön veren başka normatif değerlerden, hukuk normlarının farklılık gösterdiği yönlerin ortaya konması gereklidir.

Türcan, hukuk normunun neliği üzerine yapılan bir çalışmada iki hususun incelenmesinin hedeflenmesi gerektiğini öne çıkarır. Bunlardan birincisi; *Tüm hukuk düzenleri bakımından ortak bir kısım unsur ve nitelikleri içeren bir kavrama işaret etmesi gereken hukuk normu nedir sorusu*; diğeri ise, *söz konusu sorunun ve ona ilişkin cevabın İslam hukukçularınca nasıl algılandığı*, meselesidir.(s.7-8)

Toplumda varolması gereken sosyal düzenin varlığı, sosyal ilişkilere değer verip onları yönlendiren normlarca sağlanır ki; bu normların başında da hukuk normları yer alır. Ünlü İslam bilgini Muhammed Hamidullah'ın kabulüne göre, bir bilim alanı olarak ele alınması ve geliştirilmesi Müslüman hukukçularca yapılmış hukuk alanı, değişik yöntemlerin incelenmesine göre farklı açılardan ele alınılabilir ve hukukun değişik yönlerine bu şekilde bakılabilir. Mesela; hukuk felsefesi, hukuk sosyolojisi, hukuk tarihi... gibi alanlar hukukun hep farklı yönlerine bakışın bir sonucudur.(s.9)

Bu tip çalışmalarda olması gerektiği üzere, çalışmanın kaynaklarını, yazarın önemli ve ilk derece kaynaklar nitelemesinde bulunduğu ve İslam hukuk biliminin esaslarını içeren *fıkıh usulü* eserleri ile *furu-ı fıkıh* (hukuk) alanında kaleme alınan kitapların mukaddimelerinde yer verilen fıkhın kavramsal çerçevesi ve karakterine